

poslednje vidjenje

BLATO U ZLATU

Kad prođu kraj reka svetom rabadžiska kola
ptica jednog lista padne pred noge, mrtva
tad otvore se sve tamnice jeseni
I list me poveti na veliko oko zaklanog vola
na rumenu jabuku koja pliva vodom mutnom niz otokar
Bolesna vatra gasne na jednoj pustoj steni
a to je oktobar koji je sličan konjskoj potkovići u blatu
on rada vetrove kao pratoriska tama
što zaveja grad sunčan za gorama
Stojim kao stvarak koji godinama čuti
i želim svoje dedove što gladni umri su u
opljačkanom zlatu
Ruke su mi trnu suncokreti
što utebe traže na tvome bubuljičavom vratu
U jablanovima tražim smisao tuđe skitnica
(spavaju po pragovima nešto dalekog horizonta
pijani židari pljuju im malter u lica)
nemi ljudi pozdravljaju ih vraćajući se sa davnog fronta
Ljudi obnavljaju kožu u sunčanom martu
sunce poleglo tišinom sedene Azije
jedino magla dolazi preko izvaljenog plota.

ZA ONA TRI JASENA

Za vas otvoreni torovi niz pokisto oko
ružna senko ptice u mesečevom luku
travuljanje zmija iz dana oblaci

za mršave krovove njihale
i krave što su uzalud mukale na lažna svitanja
kraj mrtvih teladi to kopnila su sunca

za ona tri jasena u pregišti leta
vreme raščenja u statkomevno lišće
dete koje doji iz žila crnih suna

za vas pokraj druma mirisni ugardi
ostali posle Avara-tabani u rosi
dok tri veka duvaju samo vetrovi.

Lujko DANOJLIĆ

NEŠTO KAO SEANSA

čekao sam čitavu noć
nisu smetali ni ljudi
ni smrad
ni zveket
ni bol što ga nosim
čekao sam da dođe
pompezno
sa lupom
sa pratinjom
ili tibo i neprimetno
neodređeno bez dimenzija
zakućati i otkerimati vrata
proturiti prst
zatim šaku
i biće sva tu...

Vladimir MACEDONIĆ

NEKROLOG KVAZIMODU

Nekoj šarenoj ptici sa iste planete

Moj život je pun kao bokovi steone krave
jer čak ni rođen nisam, neka planina me izvulkanila
te mi kroz vene lava umesto istinske krvi struji
vojnici nisam da se u staju mirno zaboravim
nisam vetar da sebe u trku pretekem ali u redu
ako lopovi nadžive dželate svet opet neće u ponor potonuti
samo će naopako stajati vešala neka izgrnuta
i neomašene omće lukavo bosti prazno nebo
ako mrtvaci sahrane grobare na grobovima će trava niči
ako se iz svih grobova iseše mrtvaci groblja će postati izletišta
ta neka porodilje moraju ponekad mreti nad svojim prvim
jutrom
ptice i zmije će biti gažene sve dok imenom ne prometnu
jer mi smo prezačuzeti jevtinim ljubavima po trećerazrednim ka-
lanama
ede u časama svojoj nemarnost topimo u
Krik prvi jer tek kada ugrizem sebe osetim da postojim
Za nekim kineskim židom gde su me računadinski uzidali
za sebe ne tražim ništa do ono što poželim
u nabaviću na kartu više ste što mi trebalo bude
ne može svako od nas postati drug taj i taj
barter levo broj devent zvoniti tripu
niti se bjićom može ploviti u dečjem čamcu od papira
(čak i dokone se žene od sodomiji ne leče lako)
Kad se užaren umorim od postojanja čuče uplovim u
Krik drugi pregažice me možda i jata krilatih mravi jer
mržnja i ljubav su od svih reči jedine potop preživele
da bi radale iveroklade porod i zbuñjavile nas
da li za ljubav ili za svih reči jedine potop preživele
za odgovorom uplovimo smirno ranjen u
Krik treći a kad me od mirovanja zabole ruke
poželim da milujem jer u neresivju enigmu moga običnog
biti upletena je volimdavolim ljubav i jedna komična lepota
kad bi se sreća i ljubav lukavstvom osvajale
odgajio bih čitavu ergelu trojanskih konja
stvarno istine krupne sinim lažima pokriti treba
i u zabluđi se prodati za namešteni osmeb neke jevtine žene
(jedu jevtinu ženu imam napominjem a to je moja savest)
operisati treba svaku devojku bolesnu od devičanstva
a monabiniji svakoj dati po jednog ispovednika
i ne čuditi se mnogo pitanju iznenadnom
zašto je u stanju čovek odjednom da zanemi

Pavle PAVLOVIĆ

Jovana uvedoše u sobu sa istočne
strane. Mala soba i lijepa. Zandar-
mi zatvorise vrata. Izgubiše se. Sje-
de misleći o malom čovjeku u nao-
čarima. Pored prozora lavor pun
vođe. Žaželje da se rashladi. Poče
da se pljuska. Uze peškir. U čošku
primijeti svilenu zavjesu. Otuđ izi-
de djevojka koju je vidio u kupat-
ilu. Iznenadi ga svojom ženstve-
nošću. Kao da malo porcveni.

»Ti u moju sobu?»

»Zandarmi su me doveli.»

Rasčesljala kosu. Jedna polovina
pala preko lica, crna u uvojcima.
Drugu polovinu drži rukom. Oči,
jesen. Tužne i mile. Obrve podi-
gnute. Usta napučena, kao da se
srđi. Široka svilena haljina i ništa
više. Imala je još nešto, ali svega
toga nije bilo. Vide se grudi, zreli
grodzovi. I tijelo sve do članka
nogu. Svila se na njoj mreska, u
zlatnim prelivima, plava voda upi-
ja. Svila se kupi u mišićave zmije.
Približava se, gleda ga ispod kose.
Prisla je. On nijem. Zali nešto,
više nego sigurnu misao što gubi
život. Bila je uz njega i mirisala je
otava. Nešto se treslo, grcalo. Jo-
vana je sjedio na stolici, go do po-
jasa. Kad je prisla čuo je plač. Vo-
da ili šum lišća? Gledala je i crne
su joj oči svijetleje, praznik. U
grudima golubovi. Pomolili glavu.
Kavez su imali ispletan od žica tan-
ke svile. Stajala je pred njim, iz
priče. On, junak. Iza vrata su sta-
jali ili sjedeli žandarmi. Kao da je
sa neba sišla. Nešto ga je pritiska-
lo u sljepoočnicama. Maglilo mu se.
Magla rešetkasta, dim u situ.

Osjetao je toplotu. Miris ruža, su-
stati žene velikog čovjeka. Sve ži-
ve ne bi volele da imaju velike mu-
ževce. Veliki ljudi žive. Kriju se.
Njih i ubijaju... ti me stegni. Ne-
ka mi kosti pucaju. Volim muškarce
koji su strasni. Ne volim mlakonje.
Hajde. Radi što hoćeš. Uvijek ne-
češ. Ti si mio. Za tebe je šumica.
Ti ne znaš kakav je gradski život.
Možda bi volio da živiš u gradu.
Žene bi te volele... što da ne
ležim. Nije to izdajstvo. Izdajstvo
je kad košta života. Izdajstvo je
kad izdam drugove u akciji, kad
izdam plan svojega štaba. Leći sa
ženom. Provesti sekund moćega vi-
ta kose, kad vetrovi duvaju, kad
drveće žuti. Tuga u večerima, kad
se vrane sa polja kući vraćaju, kad
počinje nebo da modri od zime.
Tuga presahnuhli izvora, gjadnih
Turkinja u vječitim haremima. Sjela
je, širotica pored puta, bogato, ca-
rica u dvoru. Raširila je ruke, usta-
la i zagrlila ga. Osjetio je nešto ja-
stučasto toplo, meko, bjelji oblaci.
Uhvatala je ga. Grudi su joj se ra-
stople nad njegovom glavom, na
njegovom licu. Osjetio je gdje sto-
ji srce. Bluze više nije bilo, ni svi-
lenog mreskanja svile. Žena je bila
na njemu ili on na njoj. Prviput je
osjetio takav dodir, strašan u golo-
tini, mazan u milosti, u smijehu
srce. Zagrljaj mu se učini isprva
nevin, novorođenče. Posle mrzak,
prepreden. Nagon što buknu da je
odbac, sli se u novom stisku, uz-
dahu.

»Ti hoćeš samo svoju košulju,«
i vazduh iz njenih pluća napisla lju-
bav po njegovim grudima. »Bojiš
se? Zar sam tako...« Pusti ga i
leže. Svilena se haljina podiže iz-
nad kolena. Pokazaše se butovi, bi-
jeli. I grudi se pokazade, zaigraše
kratku igru i umiriše se. Jovan je
gledao i mutilo mu se. Kao da se
nalazio na crkvi sv. Nikole. Najma-
nji drhtaj vjetra oborio bi ga do-
le. »Haljina mi se podigla.« Savi
se u pasu i spusti je do iznad ko-
lena. Prstima pređe preko grudi.
»Lezi, ako hoćeš. Kod mene, ako
hoćeš.« U glavi mu se muti. »Ne-
češ, bojiš se?« Lako skoči i zakli-
ča vrata. Podiže ruke i svileni na-
bori haljine opet zaigraše, grcaj po-
toka. Pride mu, uhvati ga za ruku.
Pođe za njom, omadijan. Leže. Jo-
van pored nje, kao da ga groznica
trese.

»Uh, ti mali moj! Što se bojiš?
Vidiš da nema nikoga. Nijesi ni-
kad ležao sa ženom? Nije to straš-
no. Uvjericješ se. Oslobodićeš se.
Hajdemo...«

Ustade. Zatvori prozore. Spusti zavjese.

Mrak. Ja više volim u mraku.
Na svijetlu mislim da me svako
gleda. Možda nijesi muškarac? Mu-
škarcu od žena traže. O, ti si mlad.
Po tijelu vidim da si jak. Ti još ne
znaš što je žena. Što se dvomiš?
Možda se štediš? Možda nećeš u-
dovico? Misliš da sam prostitutka?
Bila sam prava žena. Imala sam
samo jednog muškarca. Više nikad
nijesam imala. Mojega su muža u-
bili i ja sam ostala udovica. Zašto
ti ne bi htio da se zabavljaš sa
mnom? Mlada sam. Moj muž je bio
komunist. Ubili su ga. Došla sam
kod četnika. Misle da sam kurva.
Nijesam. Došla sam s namjerom
da ubijem. Oni hoće da noću ubi-
jam, kao što drugi ubijaju. Ja sam
ovako izišla da te probam. Ne.
Nije to. Ja pristajem da ležiš sa
mnom. Znam da si više čovjek od
njih. Koliko su me puta htjeli silo-
vati. Rekla sam da sam bolesna.
Pustili su me. Tebe sam zavoljela.
Da se zavoli jedan čovjek ne treba
da prođu godine. Ti si mlad i si-
gurno si nevin, kao seljačka djevoj-
ka. Probaj od ljudske zlobe kap o-
trova. Nećeš se otrovati, a možda
će ti biti mrsko. Ja sam ostala sa-
ma. Znaš li ti što je udovica? Ka-
li ti se osjeća žena kad izgubi mu-
ža? I ja sam žena kao i sve druge.
Ako ne nađem muškarca, ko zna
što će biti od mene. Možda ću po-
statiti žena velikog čovjeka. Sve ži-
ve ne bi volele da imaju velike mu-
ževce. Veliki ljudi žive. Kriju se.
Njih i ubijaju... ti me stegni. Ne-
ka mi kosti pucaju. Volim muškarce
koji su strasni. Ne volim mlakonje.
Hajde. Radi što hoćeš. Uvijek ne-
češ. Ti si mio. Za tebe je šumica.
Ti ne znaš kakav je gradski život.
Možda bi volio da živiš u gradu.
Žene bi te volele... što da ne
ležim. Nije to izdajstvo. Izdajstvo
je kad košta života. Izdajstvo je
kad izdam drugove u akciji, kad
izdam plan svojega štaba. Leći sa
ženom. Provesti sekund moćega vi-
ta kose, kad vetrovi duvaju, kad
drveće žuti. Tuga u večerima, kad
se vrane sa polja kući vraćaju, kad
počinje nebo da modri od zime.
Tuga presahnuhli izvora, gjadnih
Turkinja u vječitim haremima. Sjela
je, širotica pored puta, bogato, ca-
rica u dvoru. Raširila je ruke, usta-
la i zagrlila ga. Osjetio je nešto ja-
stučasto toplo, meko, bjelji oblaci.
Uhvatala je ga. Grudi su joj se ra-
stople nad njegovom glavom, na
njegovom licu. Osjetio je gdje sto-
ji srce. Bluze više nije bilo, ni svi-
lenog mreskanja svile. Žena je bila
na njemu ili on na njoj. Prviput je
osjetio takav dodir, strašan u golo-
tini, mazan u milosti, u smijehu
srce. Zagrljaj mu se učini isprva
nevin, novorođenče. Posle mrzak,
prepreden. Nagon što buknu da je
odbac, sli se u novom stisku, uz-
dahu.

Nije odgovorio.

»Strah te je da mi kažeš? Misliš da bih te izdala? Ja te volim, bu-
dalo. Zavolela sam te sinoć. Vidje-
la sam kad ste prošli, i kad su vam
se smijali. Išo si prvi, mrko si
gledao. Četnicima sam rekla da ću
te ovamo dovesti i da ću te pridob-
biti. A, ja sama ne znam što oni
traže. Nijesu oni znali što ja želim.
Ni sada ne znaju. Možda znaju.
Po tijelu vidim da si jak. Ti još ne
znaš što je žena. Što se dvomiš?
Možda se štediš? Možda nećeš u-
dovico? Misliš da sam prostitutka?
Bila sam prava žena. Imala sam
samo jednog muškarca. Više nikad
nijesam imala. Mojega su muža u-
bili i ja sam ostala udovica. Zašto
ti ne bi htio da se zabavljaš sa
mnom? Mlada sam. Moj muž je bio
komunist. Ubili su ga. Došla sam
kod četnika. Misle da sam kurva.
Nijesam. Došla sam s namjerom
da ubijem. Oni hoće da noću ubi-
jam, kao što drugi ubijaju. Ja sam
ovako izišla da te probam. Ne.
Nije to. Ja pristajem da ležiš sa
mnom. Znam da si više čovjek od
njih. Koliko su me puta htjeli silo-
vati. Rekla sam da sam bolesna.
Pustili su me. Tebe sam zavoljela.
Da se zavoli jedan čovjek ne treba
da prođu godine. Ti si mlad i si-
gurno si nevin, kao seljačka djevoj-
ka. Probaj od ljudske zlobe kap o-
trova. Nećeš se otrovati, a možda
će ti biti mrsko. Ja sam ostala sa-
ma. Znaš li ti što je udovica? Ka-
li ti se osjeća žena kad izgubi mu-
ža? I ja sam žena kao i sve druge.
Ako ne nađem muškarca, ko zna
što će biti od mene. Možda ću po-
statiti žena velikog čovjeka. Sve ži-
ve ne bi volele da imaju velike mu-
ževce. Veliki ljudi žive. Kriju se.
Njih i ubijaju... ti me stegni. Ne-
ka mi kosti pucaju. Volim muškarce
koji su strasni. Ne volim mlakonje.
Hajde. Radi što hoćeš. Uvijek ne-
češ. Ti si mio. Za tebe je šumica.
Ti ne znaš kakav je gradski život.
Možda bi volio da živiš u gradu.
Žene bi te volele... što da ne
ležim. Nije to izdajstvo. Izdajstvo
je kad košta života. Izdajstvo je
kad izdam drugove u akciji, kad
izdam plan svojega štaba. Leći sa
ženom. Provesti sekund moćega vi-
ta kose, kad vetrovi duvaju, kad
drveće žuti. Tuga u večerima, kad
se vrane sa polja kući vraćaju, kad
počinje nebo da modri od zime.
Tuga presahnuhli izvora, gjadnih
Turkinja u vječitim haremima. Sjela
je, širotica pored puta, bogato, ca-
rica u dvoru. Raširila je ruke, usta-
la i zagrlila ga. Osjetio je nešto ja-
stučasto toplo, meko, bjelji oblaci.
Uhvatala je ga. Grudi su joj se ra-
stople nad njegovom glavom, na
njegovom licu. Osjetio je gdje sto-
ji srce. Bluze više nije bilo, ni svi-
lenog mreskanja svile. Žena je bila
na njemu ili on na njoj. Prviput je
osjetio takav dodir, strašan u golo-
tini, mazan u milosti, u smijehu
srce. Zagrljaj mu se učini isprva
nevin, novorođenče. Posle mrzak,
prepreden. Nagon što buknu da je
odbac, sli se u novom stisku, uz-
dahu.

»Nikada.«

»Pola Rusije je u njemačkim ru-
kama.«

»Pa?»

»Kažu da će je smrviti.«

»Lažu.«

»Ja ću da bježim od njih. Ti ne
možeš. Zao mi je. Čudi te što ovo-
liko pričam. Takve su žene, kad
naidu na muškarca kojega vole. Vi
muškarci ne vjerujete mnogo žena-
ma. Tako sve žene kažu. A gdje
su tvoji drugovi? Ostavio si ih. Svi
ste vi ljepši. Zašto baš vas da uhva-
te. Onaj brkonja je kao Rus. Njega
su mnogo tukli. Jesu li? Nijesu.
Vidjela sam. Četnici nemaju duše,
kao da nijesu ljudi. Cio svijet je
protiv Hitlera. Talijani su mlakon-
je. Pitom je to narod. Talijanke
radaju mnogo, koze. Zemlja im je
siromašna. Odnosno, ima mnogo
bogaštva. Oh, ti sve slušaš što ja
govorim. Nemoj slušati. Pričaju ti
do večere. Oni neka stražare. Oni
ne znaju što je to ljubav. Ah, ne
znaju oni, ne znaju.«
Pritisakala ga je bijelim punim ru-
kama. On ih je ljubio djetinjski ne-
spretno.»Teško je to kad znaš da ćeš
sjutra poginuti, znaš da postoji lju-
bav, život. A, što? Ja ni sama ne
znam neki put što radim. Da si
me našao u drugom raspoloženju,
ovo ne bih dozvolila. Možda ja
obmanjujem i tebe i četnike. Možda
je u meni izgorio moral? Mogu pi-
ti i tući se kao muškarci. To je do-
šlo od kad sam izgubila muža...
kad sam se zaljubila, poželega sam
pustinju. Kad sam se udala, raskoš.
Sada sam udovica i želim slobodan,
razbudan život. Neka se ne prave.
Sve one to žele. Oprostičeš mi. Ze-
ne mnogo pričaju, kad su napite.
I ja sam pijana. Ne znam zašto.
Ljudi se često pijane. Vole život.
Sve što vidimo, stvorio je čovjek
ili priroda, a sve je to čovjekovo.
Htjela bih nekoga da ubijem. Straš-
ne su žene. Da li me ti još slušaš?
Reci »Slušam.«

»Slušam.«

»O, mali moj! Mi smo žene sa-
mo ponekad pametne. Nekad, kad
muškarci pogriješite. Ti me sma-
traš... ah, misli što hoćeš. Ovo

OBAVEŠTENJE

Obaveštavamo čitaoce i revizore da je promjenjen broj
našeg tekućeg računa i da otdada novac dostavljaju na
adresu: Novinski i izdavačko preduzeće »Progress«, Novi
Sad, Maksima Gorkog 20/1, tekući račun broj 151-11/1-514,
za »Poljas«.

Sledeći, 34 broj »Poljas« izati će u drugoj polovini me-
seca septembra.

REDAKCIJA OVOG BROJA ZAKLJUČENA JE 29
JUNA 1958 GODINE.

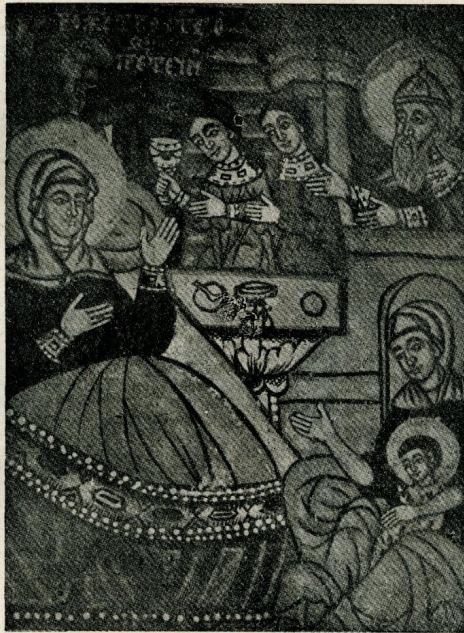

sam uradila i opet bih s tobom. Da si sada na Morači. Šetaš s draganom ispod ruke. Obala. Suvi pijesak. »Suvi pijesak! koliko poezije! Vi šetate. Mi šetamo zagrljeni. Na obali gdje su se danju sunčala gola tijela ostala je prijatna uspomena. Steže ti srce i nosi te talasima, nepovratno. U ušima ti još buči vesela graja i kikot djevojaka. Vjetar tjera taj kikot sa mirisom dana. Obala ostaje, a sve ostaje. Töne duboka noć. A gdje si se ti kupao?»

»U Cijevnu.«
»Cijevna je uska, brza i hladna. Morača bistro teče. Široka je. Možda je i lepša. U njoj treba da se kupiš. A, što ne bi? Zašto cio svijet ratuje i ama baš nikome nije teško. Zar ima malo mjesta? Zrtve padaju svakoga dana, i drugovi kao da su izgubili pse, a ne... mi žene ne umijemo da ratujemo. Često puta ili stalno ratovi i svade zbog žena izbijaju. Ako je potrebno zlo, ženi ga daj da ga izmili. Ona je davala prestrašila. Tako kažu. Mnogo pričam. Je li da mnogo pričam? Imaju dva jezika ili devet jezika. Znaš što su stari rekli: »Muškarca do dvanaeste godine udri, ubi zemlju pod njim. Neka jača. Kad napuni dvanaest godina ne diraj ga. Osjeća se sposobnim da učini sve. Ženu do trinaeste godine nemoj dirati. Ona je nična, svijet. Kad napuni trinaest ne miči joj prste iz perćina. Tada najviše može da navuče sramotu na kuću. Što ti kažeš?»

»Dobro, samo i žensku djecu treba tući.«
»Zašto?»
»Neka se razvijaju. Posle neće ako se do trinaeste ne razvijaju.«
»Možda je to tačno. Možda su i stari pogriješili? Ne znam zaista jesu li oni iz duše mrzeli ženu ili su se samo sa njom sprdali. Voleli su oni da se sa njima šale. A kažu: »Žena i čavka, što se više peru sve su crnije.« Dobro. Samo da li je to uvijek tako? Pa i njih su rodile žene. To su im majke. Sinovi samo majke poštuju, žene nikako. Koliko imaš godina?»

»Puno.«
»Je li te otac tukao?»
»Kad sam bio mali.«
»Bio si nestašan.« Da li bi te tukao da zna gdje si?... a ja kad sam išla lomila sam se u radznalosti, ne zbog četnika, da li da ti se zaljubljen bacim u zagrljaj ili da pokušam da te ispitujem na ženski način. Što si ti mislio kad si me prvi put vidio? Bio si umoran. Priljav. Košulja ti iscipjana. Vidjelo se kako si njome častio krv. Bila sam tamo. Ovdje sam donijela lijevih košulja. Uzmi koju hoćeš. Tebi treba. Rekla sam da ću ti je oprati. Izvini me. Nemoj da sažaljenja da mi oprataš. Ne volim ljude koji sažaljevaju. Takvi se smiju ispod

ikona sv. jovana sa žitijem — detalj

XVIII v.

šake, kad misliš da plaću. Da li bi ti uvijek volio da mi živimo ovako? Da se nikad ne mičemo iz zagrljaja. Čini mi se da danas treba živjeti samo za sebe. Tako gospoda u vijek. Mi bismo bili uvijek mladi. Uvijek bismo želeli jedno drugo.

Nikad nam ne bi bilo dosta. A zašto živimo, već da se volimo, u živimo i na kraju umiremo. Ne živimo svi da dobra prave. Zao mi je što su umiranja veća. Treba da živimo da stvaramo. Što se stvorilo to se ruši. Što se stvara u temelju mu se stavlja dinamit... kažem, žena je potrebna u kući zbog porodične ljubavi, zbog djece. Ti,

mili moj, ne bi volio da me imaš? Mnogo bih ti pričala.

»Bila si sa Talijanima?»
»Nijesu imali koristi. Ti se bojiš. Zavolio si me. Znam. Neprijatno ti je. Imala sam muža i htjela sam mu cijeloga života biti vjerna, i eto, rat mi ga uze. Zaista, rat od ljudi pravi nakaze. Svi mi ne mogu za mijeniti jednoga. Kad smo učili, kako smo bili srećni, često puta nijesmo znali ni što je zadato za učenje. Kad je rat počeo, Partija ga je svezala za posao. Jednoga dana — mrtav. Evo i ja sam sama.«
»Jovan u momentima nije znao ništa. Činilo mu se da je sve to suvi san.«

»Ništa ne govoriš. A što? Možda zbog mene? Zar nije tako? Ti sam govori. Prekini me. Ja ću prestati. Ti ćeš govoriti, mnogo ćeš govoriti.«

»... Hoće da me iskuša...«
»Zar nećeš?»
»O čemu?»

»O sebi. Ti si mali, ti ne znaš kako se to priča. Volim kad se neko crveni, kad ne može da nade izraz. Ja bih mu pomogla. Govori kako si proveo dane, kad još nije-je znao za rat. Kada si možda mislio da ćeš postati oficir. Svi vi dok ne odrastete mislite da postanete oficiri. Razumijem. Borbeni ste. A, u oficirima ima nešto muško.«

Zandarmi se nakašljaše.
»Čuješ. Tu su. Vrte se kao psi oko kučke. Nećemo izlaziti dok ne razbiju vrata. Ti se svakako obuci. Ili ne. Još jednom... još ćemo spavati. Izici ću i najuriti ih. Hajde još. Ljubićemo se. Možda nam je ovo posljednji put. Više se nećemo nikad vidjeti. Ti revolucionar, i ja sam bila. Svi revolucionari su ljudi. Svi imaju žene, jer su ljudi, jer osjećaju snagu muškosti. Svi žele da imaju žene. Nemoj da te vrijeme ova što govorim. Budi sam dok si sa ženom, dok si u njenom zagrljaju. Budi ti što god hoćeš, samo kad si sa ženom, budi muško, znaš, muško...«

Tajac.
Odlučan udarac u vrata.
»Ko je?« upita ona.
»Mi smo. Zandarmi. Saslušanje.«
»Oblači se.«
»Jovan skoči sa niskog kreveta.«
»Ja ću odmah, žali, i uputi se iz crvene zavjese.«

Udarci u vrata bješnji.
»Nocas idem za Podgoricu. Vjerujem da ću pronaći ubicu. Ako ga ne nadem skočiću u Moraču. Više niko neće da me ima. Možda nijesam ni tebi htjela. Ovo ne dolazi u obzir ako budeš pričao. Ti politički odgovaraš.«
»Jovan klimnu glavom. Ona pride, poljubu ga i pode. Otključa vrata. Iza njih zandarmi.«
»Ajde više, boga vi Jokinogale.«
»Polako. Zbogom milile! Više je Jovan nikad nije vidio.«

NEDOGOĐENI SPOJ

10-74160677 W

U četiri i dvadesetišest počeo se odijevati. Sve je bilo spremno i u redu. Njegove ruke i noge bile su oprane, čiste. Njegova kosa nemarno počešljana, malo vlažna. Njegovo odijelo ispegvano još prije tri dana, cipele sjajne. Njegov um divan, čelo malo vruće i nespokojno. Sve na što je mislio već se desilo. I zato se bojao da misli na ono što se nije. No, imao je još dosta vremena da se pronade. Imao je još dosta vremena nenamotanog na svoje prste. Obučen u blaće, potkošulju i cipele izašao je na balkon. Sunce je zalazilo za zgradom bolnice, zdravo i suveže. Voćnjak pod njim obećavao se noćnom miru. On je fićkao i dizao ruke, bodao po balkonu. Vrlo rado bi porazgovarao s nekim. Vrlo rado bi legao na travu. Vrlo rado bi malo prošetao kroz šumu. Moram kupiti dvije, tri, gume za žvakanje, pomislio je. Još moram oprati zube, pomislio je. Kruba za cio sutrašnji dan imam dosta, pomislio je. Ali kako da budem miran i da ne drčnem, upita se. Najgore je što to opažam a ništa ne mogu, reče si. Ne znam da li imam najgornje puce na košulji ili ne, sjeti se. Ode i pogleda malo labavo pršiveno bijelo puce. Ne znam da li da obučen košulju. Obuci ću je. Staviti ću onda i kravatu, kaput. Kad je izašao napolje sjeti se da je već jednom bilo takovo veče. Opazi da je boja zraka jednaka boji jednog drugog zraka. Više se ništa ne sjeti. Otići ću dvije tramvajske stanice pješice, reče si. Uspu ću popiti kakao u mliječnom restoranu. (Plavi tramvaji, zeleni, crveni, smeđi kamioni. Motocikli, limuzine, mala izletnička kola, vespe. Nekoliko kola s konjskom zapregom, sunce na jednom bamu. Jelovnici ispisani na crnim tablama, ispred vrata gostionica. Non-stop trgovine, mesnice, dva para šina, k tome svemu ljudi). Išao je polagano i uspu se gledao kako izgleda u izlogima. U jednom se vidio fino, u drugom loše. Zaključio je da to nije dovoljno vjerodostojno. Kad je kupio gume i popio kakao, pogleda na javni sat. Bilo je pola šest i tri minute. Kad dugo ne opazi ni jedan tramvaj, uplaši se da je ponešto struje. Ili da je kvar na vodu. Ili da se dogodila saobraćajna nesreća. Ili tako da se nešto desilo što će ga spriječiti da dođe na mjesto.

Ali bar njega bi trebalo poštediti od toga. Ali bar njega bi trebalo spasiti i učiniti sretnim. Ali bar njega bi trebalo odvesti na sigurno mjesto. Ušao je u poluprazan tramvaj, pokazao kartu iz ugla. Uvidi da konduktier gleda njegove cipele. Očuti se sretnim što ima takove cipele koje jedan čovjek gleda. Tramvaj se tresao i izbacivao ga iz ravnoteže na zaokretima. Pardon, reče jednoj ostarijoj gospođi. Ona se nasmiješi i pogleda ga bojažljivo. Izašao je na raskršću četiriju ulica. Zategao kaiš na montgomeri ogrtaču. Obrisao usne maramicom, ruke obrisao maramicom. Međutim, još nije bilo vrijeme koje je on očekivao. Zato pogleda fotografije jedne kazališne predstave. Pogleda raspored kinematografa. Pogleda nebo, alicnu svjetiljku i nekoliko prolaznika. Pogleda jedne novine, jednu neotvorenu konzervu. Pogleda jedan ceker, izlog jedne voćarne pogleda. Sjeti se granice kajsije koja raste u prozor kupane. Sjeti se jednog nogometnog igrača. Pogleda na sat, vrijeme je dolazilo. Opipa se i osjeti plobu noćanika u zadnjem džepu hlaća. Sjeti se jednog vrapca koji je nosio jedno pero. Jednog brasta, jedne rijeke i jedne livade. Onda je došlo vrijeme. Onda je vrijeme prošlo. On nije mogao da osjeti kako se osjeća. On se uopšte nije nikako osjećao. Onda je vrijeme jako brzo i jako daleko otišlo. On ga više nije mogao slijediti. Jer on je bio mrtav, jer on je bio živ. Jer on je bio ništa, on je bio list, podignuti rolo, konjsko kopito. Znao je da više nema što čekati. U izlogu je divno vidio svoj lik i izglašani donji dio hlaća. Onda više ništa nije vidio, pa se vrati kući. Pa se popne stepenicama, svuče kaput, košulju blaće, cipele. Pa zatvori vrata i ugasi svijetlo. Pa legne na krevet, popije malo vode. Pa zaplaće.

Zvonimir MAJDAK

VJERUJEM

10-74160903 W

kada bi jednom došao netko da mi daruje sebe prestala bih biti ptica s posuđenim komadićem neba. Otvorila bih zjenice rukama i srce ljudima. Ako na vrijeme ne razbiju staklene igračke ptica će se izgubiti u svojim letovima.

DA IMAM PRIJATELJA

10-74161153 W

Da imam prijatelja kazala bih mu da su zavjese na susjednom prozoru danas ponovo ostale nedignute, i da je dječak s nemirnim licem i očima dugo nosio sliku razbijenog ogledala na dlanovima. Da je ona žena koja se je nepoznata davala ulicama otputovala jučer začudenog lica u staklima vagona i da je djevojčica s raščupanim pletenicama smijebom dugo pratila igru crvenog balona. Da imam prijatelja kazala bih mu da se samo nekad povjeravam poljima.

Vesna ŠVEC

sv. dorde ubija aždaju

XVIII v.

